

Täysistunto

Torstai 2.5.2024 klo 16.01—0.46

19. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 29/2024 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 19. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto. Nyt jatketaan 25.4.2024 pidetyssä täysistunnossa keskeytettyä lähetekeskustelua. — Edustaja Gare dew, olkaa hyvä.

Keskustelu

0.05 **Kaisa Gare dew ps:** Arvoisa puhemies! Nyt vihdo in puututaan ja lisätään Suomen sisäistä turvallisuutta. Kuten hallitusohjelmassa linjataan, turvapaikkapolitiikan tulee perustua hädänalaisimpien auttamiseen. Hädänalaisia ovat ne, jotka olisivat akuutisti hengenvaarassa kotimaassaan. Tämä hengenvaara ei välttämättä jatku loputtomiin. Tilanteet muuttuvat, joten myös Suomella on oikeus tarkistaa täältä turvapaikkaa hakeneen pakolaisen suojelun tarve muutaman vuoden välein. Eli suojelun tarve muuttuu tilapäiseksi, väliaikaiseksi. Samoin Suomella on oikeus suojella omia kansalaisiaan ja olla myöntämättä turvapaikkaa tai peruuttaa oleskelulupa henkilöltä, joka on vaaraksi yhteiskunnan turvallisuudelle tai syyllistyy törkeään rikokseen.

Kiitos hallitukselle tiukasta linjasta siihen, etteivät vähät resurssimme mene enää jatkossa hukkaan henkilöille, jotka eivät niitä oikeasti tarvitse tai ovat teoillaan osoittaneet, että eivät niitä tarvitse. Jopa pakolaissopimuksessa, joka monilta osin muuten on nykyisen hybridihyökkäyksen aikaan vanhentunut, annetaan lupa rikkoa palautuskieltoa, mikäli on perusteltua aihetta olettaa, että pakolainen on vaaraksi oleskelumaansa turvallisuudelle tai on lainvoiman saaneella tuomiolla tuomittu erityisen törkeästä rikoksesta.

Lakimuutosten taustalla ovat myös EU-direktiivin artikkelit, jotka mahdollistavat pakolaisaseman poistamisen tai myöntämättä jättämisen turvallisuuteen liittyvillä perusteilla. Lähes kaikissa muissa jäsenvaltioissa ne on jo otettu käyttöön. Onneksi Orpon hallitus huolehtii siitä, että Suomi siirtyy nyt käytännöissään lepsuilun sijaan yleiseurooppalaiseen rintamaan.

Turvallisuusperusteiden lisäksi hallituksen esityksen mukaan pakolaisasema tullaan lakkauttamaan, jos henkilö vapaaehtoisesti turvautuu uudelleen kotimaansa suojeluun, saa menettämänsä alkuperäisen kansalaisuuden takaisin omasta vapaasta tahdostaan, saa jonkun toisen valtion kansalaisuuden ja voi turvautua sen suojeluun tai jos hän palaa vapaaehtoisesti asumaan takaisin siihen maahan, josta on paennut.

Myös hallitusohjelmakirjaus pakolaisstatuksen poistamisesta sen perusteella, että henkilö lomailee kotimaassaan, on edelleen tulossa. Ei hätää: päätöstä ei ole peruttu eikä tämä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2024 vp

esitys korvaa sitä. Koska tämä muutos vaatii laajempia linjauksia tietojenvaihdosta ja valvonnasta ja muusta, se tullaan tuomaan eduskuntaan erillisenä lakihankkeena.

Arvoisa puhemies! Hallituksen ajamat maahanmuutto- ja pakolaispolitiikan muutokset ovat erinomaisen järkeviä ja tässä ajassa aivan välttämättömiä. Emme kaipaa Suomeen samanlaista väkivaltaista kaaosta, jonka keskellä avoimesta maahanmuuttopolitiikastaan tunnettu Ruotsi juuri nytkin kamppailee. Kiitos hallitukselle, joka tuo näitä sisäministeriön esityksiä ripeästi eduskunnan käsittelyyn. Ilman niitä yhteiskuntarauhamme olisi pian menetetty. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nieminen, olkaa hyvä.

0.09 Mira Nieminen ps: Arvoisa puhemies! Lainmuutosten tavoiteltuna vaikutuksena on hallitusohjelmassa todetun mukaisesti tehostaa turvapaikkamenettelyä ja menettelydirektiivin mahdollistamien tiukennusten käyttöönoton kautta tukea hallituksen tavoitteita tiukentaa turvapaikkapolitiikkaa. Tällä esityksellä toteutetaan myös hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan kansainvälinen suojelu muutetaan luonteeltaan väliaikaiseksi ja kansainvälisen suojelun lupien pituus lyhennetään EU-oikeuden mahdollistamaan minimiin eli myönnetyn turvapaikkaan perustuvan luvan kohdalla kolmeen vuoteen ja toissijaiseen suojeluun perustuvan luvan kohdalla yhteen vuoteen. Lupien jatkaminen edellyttää arviota kansainvälisen suojelun jatkamisen tarpeesta.

Lisäksi esityksellä toteutetaan hallitusohjelman kirjaus koskien kansainvälisen suojelun aseman lakkauttamista ja siihen perustuvan oleskeluluvan poistamista, jos henkilö syyllistyy Suomessa vakavaan rikokseen, joka vaarantaa yleistä järjestystä ja turvallisuutta, tai jos henkilö vaarantaa kansallista turvallisuutta. Palautuskieltoa ei loukata.

Arvoisa puhemies! Turvapaikkapolitiikkaa on tarkoitus tiukentaa hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti ja EU:n määritelmädirektiivin mahdollistamalla tavalla. Ulkomaalaislain muutosten on tarkoitus tulla voimaan 1. syyskuuta 2024. Ulkomaalainen voi lain mukaan saada kansainvälistä suojelua Suomessa, jos hän täyttää pakolaisaseman tai toissijaisen suojelun edellytykset. Kansainvälinen suojelu pitää sisällään sekä pakolaisaseman että toissijaisen suojeluaseman. Pakolaisasema tarkoittaa asemaa, joka myönnetään pakolaiseksi tunnustetulle ulkomaalaiselle. Toissijainen suojeluasema tarkoittaa asemaa, joka myönnetään ulkomaalaiselle, joka voi saada toissijaista suojelua. Turvapaikalla taas tarkoitetaan pakolaiselle turvapaikkamenettelyssä myönnettävää oleskelulupaa.

Arvoisa puhemies! Esitetyillä muutoksilla pyritään siihen, että kansainvälinen suojelu poistettaisiin aiempaa tehokkaammin henkilöiltä, jotka eivät sitä tarvitse tai joiden ei katsota sitä ansaitsevan oman toimintansa takia. Pakolaisasema eli turvapaikka voitaisiin jatkossa jättää myöntämättä tai lakkauttaa, jos henkilön katsotaan olevan vaaraksi yhteiskunnalle, koska hän on syyllistynyt erityisen törkeään rikokseen.

Tämä esitys on myös tavallisen ihmisen ymmärryksen mukainen. Ihminen, joka hakee suojelua, ei voi itse syyllistyä muiden turvallisuuden heikentämiseen. Oikeudenmukainen seuraamus tästä on maasta poistaminen. Sisäisen turvallisuuden ihmisenä korostan edelleen turvallisuutta ja sitä, miten nämä kaikki esitykset sitä tukevat.

Ja mitä tulee byrokraatiaan, sitä aiheuttavat kyllä useat uusintakierrokset lupajärjestelmissä — haetaan turvapaikkaa yhä uudelleen samoilla tai eri perusteilla. Ne kuormittavat viranomaisia ja estävät auttamisen niiltä, jotka sitä oikeasti tarvitsevat.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2024 vp

Ukrainalaisilta ei leikata. He saavat suojaa, ja heidän käymäänsä epäinhimillistä sotaa tuetaan mittavasti Suomen taholta.

Arvoisa puhemies! Pakolaisasema ja toissijainen suojeluasema voitaisiin jatkossa lakkauttaa myös silloin, jos henkilö aseman saamisen jälkeen syyllistyy tai hänen epäillään syyllistyneen rikokseen rauhaa vastaan, sotarikokseen tai rikokseen ihmiskuntaa vastaan tai YK:n tarkoituserien ja periaatteiden vastaiseen tekoon. Lisäksi toissijainen suojeluasema voitaisiin lakkauttaa, jos henkilö aseman saamisen jälkeen tekee törkeän rikoksen. Toissijainen suojeluasema voitaisiin jättää myöntämättä tai lakkauttaa myös silloin, kun olisi syytä olettaa henkilön olevan vaaraksi yhteiskunnalle. Pakolaisasema ja toissijainen suojeluasema voitaisiin jättää myöntämättä sekä lakkauttaa myös silloin, kun on perusteltua syytä olettaa, että ulkomaalainen on vaaraksi Suomen kansalliselle turvallisuudelle. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

0.13 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! En yksinkertaisesti pidä siitä enkä pidä järkevänä sitä, että turvapaikanhakijoista puhutaan ensisijaisesti uhkana tai heidän läsnäolonsa kerrotaan riskeeraavan meidän turvallisuutemme.

Tässä esityksessä kansainvälisen suojelun perusteella myönnettävien oleskelulupien pituus lyhennettäisiin direktiivin mukaiseen vähimmäispituuteen. Lisäksi ehdotetaan tiukennuksia koskien kansainvälistä suojelua. Tämä esitys siis käytännössä lyhentää turvapaikanpäästösten oleskelulupien pituuden kolmeen vuoteen, ja siitä voi sitten tehdä laskutoimituksia, kuinka paljon hallintoa tarvitaan, käsittelymääriä tarvitaan lisää, jotta näitä lupia voidaan tiheämmin ryhtyä käsittelemään. Ihmettelen tätä, että meillä on esityksiä tuhansien irtisanomisista muihin ministeriöihin, ja sitten samaan aikaan kun me esimerkiksi Opetushallituksen opetussuunnitelmia valmistelevia virkamiehiä ollaan valmiita irtisanomaan, niin tällaiseen prosessiin halutaan lisätä merkittävästi uusia tekijöitä. Nämä prioriteetit ovat minusta hyvin kummallisia. Ja samaan aikaan on koko ajan käyty vaaleja ja väitetty, että hallinto on nimenomaan se, josta nyt halutaan säästää.

No, tässä esityksessä on myös toinen osa, jossa esitetään perustettavan uusi tilapäinen oleskelulupa tilanteisiin, joissa kansainvälinen suojeluasema lakkautetaan tai peruutetaan tai pakolaisasema jätetään antamatta, mutta ulkomaalaista ei voida poistaa maasta, koska häntä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, vaino tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Tämä herättää kysymyksen, että miksi ihmeessä tarvitaan tällainen turha uusi lupa, kun nämä perusteet ovat ihan samat, jotka turvapaikka-asemaa myönnettäessä ovat käytössä. Juuri nämä edellä mainitut perusteet antavat sen turvapaikan.

Tämä uusi tilapäinen lupa ei myöskään oikeuttaisi työntekoon. Näin ollen nämä ihmiset jäisivät täysin ilman yhteiskunnallisia siteitä ja mahdollisuutta osallistua rakentavasti suomalaiseen yhteiskuntaan. Jos on todettu, että on siis edessä ihmisarvoa loukkaava kohtelu, vaino, kuolemanrangaistus, kidutus, niin silloin se uhka todennäköisesti ei poistu kauhean nopeasti sieltä hänen kotimaastaan, mutta siitä huolimatta halutaan ihminen tänne sellaisella statuksella, että hän ei saa tehdä töitä täällä maassa. Mikä on se visio, joka näille tilapäisen luvan saaneille ihmisille hallituksella on?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén on poissa. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2024 vp

0.16 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Epäonnistuneella ja epäinhimillisellä turvapaikkapolitiikalla Suomeen on luotu paperittomuus ja ihmisten ajaminen haavoittuvaan asemaan yhteiskunnan turvaverkkojen ulkopuolelle, eikä tämä ole kenenkään etu. Euroopan unionissa Suomen tulisi edistää turvapaikkamenettelyn ja kansainvälisen suojelun korkeaa tasoa ja turvallisten reittien sekä jäsenmaiden yhteistyön lisäämistä. Suomen oman turvapaikkapolitiikan on toteutettava ihmisoikeusperiaatteita, kansainvälisiä sopimuksia ja oikeusvaltion normeja.

Näillä muutoksilla, joita täällä tänään käsitellään, vaikeutetaan pakolaistaustaisten ihmisten mahdollisuuksia rakentaa elämää Suomessa. Jatkuva lupien uusiminen hidastaa kotoutumista, tekee elämästä epävarmaa ja vähentää hyvinvointia. Säästöpainneiden alla hallitus esittää sääntelyä, joka paitsi heikentää ihmisoikeuksien toteutumista myös lisää kustannuksia. Maahanmuuttovirastolle arvioidaan tulevan kolmen miljoonan euron vuotuiset lisäkustannukset. Muita kustannuksia, kuten oikeusaputoimistoille ja tuomioistuimille aiheutuvia lisäkustannuksia tai tulkki- ja tilakustannuksia, ei ole esityksessä huomioitu lainkaan.

Hallitus on luomassa toisen luokan pakolaisuutta, kun toissijaista suojelua saavat ollaan asettamassa eriarvoiseen asemaan suhteessa kansainvälistä suojelua saaviin. Esityksen perustelut ja vaikutusarviointi ovat puutteellisia. Esimerkiksi vaikutusarviot ihmis- ja perusoikeuksiin, lapsiin, paperittomiin tai kotoutumiseen jäävät hyvin ohuiksi. Toissijaisen suojelun perusteella myönnetyn oleskeluluvan pätkimiselle ei esitetä perusteita. Pelkästään se, että direktiivi tai muu EU-säädös mahdollistaa jonkin kansallisesti toteutettavan lakimuutoksen, ei ole riittävä syy lakimuutokselle. Suomi on perinteisesti ylittänyt EU:n vähimmäistason ja luonut kansallisella lailla korkeampitasoista ihmisoikeuksien suojaa kuin minimitaso vaatii. Tämä käytäntö on vastannut EU-lainsäädännön perimmäistä tavoitetta, joka on ollut suojelun tason parantaminen ja yhdenmukaistaminen luomalla vähimmäistason määrittelevää lainsäädäntöä.

Yhteiskunnallista tarvetta määritelmädirektiivin tiukennusten käyttöön ottamiseksi ei ole, eikä niitä tulisi tehdä. Yhteiskunnallinen ja kansallinen turvallisuus perusteina poissuljennalle sekä suojeluaseman lakkauttamiselle sisältää ongelmia. Kansallinen turvallisuus on termi, jota ei ole yksiselitteisesti määritelty, vaan se on todella laaja-alainen ja voi siten kattaa hyvinkin erilaisia tekoja. Jopa itärajalta tuleviin turvapaikanhakijoihin on yhdistetty termi ”kansallinen turvallisuus” siksi, että on arvioitu Venäjän käyttävän heitä hyväkseen pyrkiessään vaikuttamaan Suomen politiikkaan. Epäselväksi jää, sovelletaanko poissuljenta myös välineellistettyyn maahanmuuttoon.

Kaikkien kansainvälistä suojelua hakevien elämän ja kotoutumisen vaikeuttaminen tuskin edistää hallituksen tavoitetta kansallisen turvallisuuden lisäämisestä. Niputtamalla samaan esitykseen törkeään rikokseen syyllistyneiden kohtelu ja kaikkien kansainvälistä suojelua saavien oleskelulupien kiristykset vahvistetaan narratiivia, jossa kaikki kansainvälistä suojelua hakevat ja saavat nähdään turvallisuusuhkana.

Suomessa on ollut varsin toimivat käytännöt oleskelulupien myöntämisessä. Kun kansainvälisen suojelun tarve on tutkittu ja hakija on läpäissyt varsin tiukan seulan, on mahdollista panostaa henkilön kotoutumiseen. Lyhyillä oleskeluluvilla aiheutetaan epävarmuutta, joka hidastaa kotoutumista ja voi lisätä palveluntarvetta.

Esitys sisältää myös välttämättömän täsmennyksen lainvoimaisen tuomion ja erityisen törkeän rikoksen vaatimuksen osalta, kun karkottaminen perustuu rikoksiin syyllistymi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2024 vp

seen. Kirjaus on ollut liian epämääräinen, ja EU-komissio on asettanut Suomen rikkomismenettelyyn asian vuoksi. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Antikainen on poissa. Edustaja Vestman on poissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.